



מירי ליטווק שלושה סיפורים

סדק

כתב־עת לנְכֻזָה שכאן

לקראת שיבת פליטים פלסטינים

גיליון 6, מאי 2011

מהנדס בינוני

עכשיו הדוד גאריק עובד באוניברסיטה. הוא והחברים שלו המציאו שיטה של מדידות אלקטרו מגנטיות המודדות משהו במים. סבא הסביר לי שזאת המצאה מדעית חשובה ואפילו כתבו עליה בעיתון "הארץ". סבתא הראתה לי את הכתבה עם התמונה של הדוד גאריק במעבדה שלו.

"זה מצוין", סיכם סבא אחרי שקרא את הכתבה. "המחקר שלהם יעזור להפוך את מי הים של ישראל למים שאפשר לשתות אותם!"

כולם שמחו בשביל הדוד גאריק, אך הדוד גאריק נראה מרוצה פחות מן האחרים.

"לא חשבתי שמישהו עוד יצטרך אותי פה", הוא אמר לי כשירדנו במדרגות. מאז שהוא עובד, אם הוא חוזר לא מאוחר, אנחנו יורדים למטה בערב לעשות כמה סיבובי אופניים מסביב בגינה. הוא לוקח את האופניים של אבא שהוא במילא לא משתמש בהם, ועוזר לי להוריד את שלי. "אבל טוב, כל עוד שיש בריאות..." מוסיף הדוד גאריק ומפיק קול בין אנחה לחרחר.

לי הדוד גאריק נראה בריא מאוד. הוא נוסע מהר ובזיגוגים, וצוחק אלי. הוא לימד אותי לנסוע בלי ידיים, ועכשיו אני יודע לעשות את זה ממש טוב.

"אני לא מצטיין במקצוע שלי", הוא אומר לי כשאנו מניחים את האופניים ומתיישבים על הספסל להפוגה. הגינה כבר התרוקנה. הילדים הקטנים עלו הביתה לארוחת ערב. "אני יודע שאני בינוני..." הוא אומר בלי צער, כמציין עובדה לא חשובה. "זה בגלל אבא שלי", הוא נאנח, ואני לא יודע אם מעייפות היום או מצער. "בגלל אבא שלך?" אני לא מבין, "אבל הוא מת כבר מזמן, לא?"

"כן, ובשיבה טובה", מאשר הדוד גאריק, "אבל כשעמדתי להתחיל את לימודי הרפואה שלי אמא שלי מצאה אותו תלוי על חבל. היא יצאה לעבודה, אך בדרך לחשמלית עקב הנעל שלה נשבר, והיא חזרה הביתה להחליף נעליים", הוא מספר לי בטון מעשי וללא חולמניות, כמו מידע שאני צריך לדעת, "אבא היה כבר בלי הכרה, אך היא הצליחה להחזיר אותו לחיים. גם אמא שלי הייתה רופאה..."

"הוא ניסה להרוג את עצמו?" שאלתי, "אבל למה?"

"למה?" גאריק הפנה אלי את פניו, מצמצם את עיניו בדרך שאני כבר מכיר. "כל העיתונים צעקו על 'הרוצחים בחלוקים הלבנים' וכל הפרופסורים היהודים בבית החולים של אבא פחדו לבוא לעבודה. הם חיכו שבכל רגע יבואו לקחת אותם...", הוא השתמש בביטוי שאני כבר מכיר מהסיפורים של סבא. הוא לא

טרח להסביר לי אותו כאילו יודע שאני כבר יודע. "סטאלין התכונן להגלות את כל היהודים לסיביר ולהוציא אותם להורג..." הוא אמר ושתק לרגע, "גם אבא שלי פחד", הוא המשיך, "כולנו נמות עוד מעט, חוזר ומלמל אבא בכל הערבים כשהוא יושב ללא תנועה על שרפרף המטבח מול הכוסית שלו. הוא אהב לשתות... אבל אני... אני לא יכולתי להאמין שכולנו נמות עוד מעט. הייתי צעיר. רציתי לחיות. רציתי להיות רופא כמוהו וכמו כל דורות המשפחה שלי..." הדוד גאריק נשען על גב הספסל ומתח את זרועותיו למעלה מעבר לראש, "אחר כך סטאלין מת", הוא סיכם. "זה היה באביב. השלג עוד שכב, אבל בצהריים השמש יצאה וחיממה, ובבוקר הכבישים והמדרכות כוסו שכבת קרח דקה. לכן רגליה של אמא החליקו והעקב נשבר. מזל!..." הוא שילב את זרועותיו מאחורי ראשו ושתק, אבל לא הרגשתי שהוא חולם או נזכר כמו שאמא עושה כשהיא מספרת. הוא נשאר כל הזמן אתי. "אתה מבין, בופיק? אתה מבין מה זה אומר?" הוא שאל וחיבק את כתפי. הרגשתי את זרועו החמה ואת כף ידו האוחזת בכתפי בתפסנות. סבא סיפר לי שלפני שהרפואה התקדמה הכוח של הרופאים היה בידיים. הם היו ממששים את החולים וכך ידעו מה המחלה שלהם וידעו איך לרפא אותה. הם לא היו צריכים רנטגן ואולטרה-סאונד, וסי.טי. כפותיו של גאריק היו רחבות וגמישות, אני לא יודע אם כאלה היו לרופאים שידעו לקבוע את המחלות לפי המישוש, אך הרגשתי את ההחלטיות שלהן ואת הכוח של מי שיודע לעשות בהן כל מיני דברים.

"אחרי המקרה של אבא ויתרתי. נעשיתי מהנדס. אבל... אבל אני בינוני, אני יודע את זה..." הוא הסתכל אל תוך חושך הגינה. היא הייתה ריקה לגמרי ורק זוג אחד התלחש על הספסל המרוחק ולא הבחין בנו. "בדיוק בתקופה הזאת, אמא שלך הגיעה אלינו לצי'נסק. בחורה יהודיה צעירה ועדינה שנמלטה ממוסקווא. כך התיידדנו. גם אבא שלך חיכה למותו במוסקווא. כולם חיכו. לכן הוא נתן לקלרצ'קה להימלט. שלפחות היא תינצל. כך הוא חשב". לא קטעתי את דברי גאריק כי הסיפור שלו היה לי מוכר. חשבתי על עצי החצר שאמא סיפרה לי עליהם ועל שביל האלכסון בין שני הבניינים. הכל הסתדר לי פתאום לסיפור אחד. כנראה גם הספר של סבא בכריכה הכחולה הוא באמת מתנה לסבתא, מתנת התנצלות שלו על כך שלא הציע לה נישואים בזמן. "אבל מה אתה אומר?" שינה גאריק את נימת קולו, "נעשה עוד סיבוב או שנעלה למעלה? סבתא בטח מחכה לנו כבר, לא?"

"אני לא יודע", אמרתי. לא התחשק לי לעשות עוד סיבוב, אך גם לא רציתי לעלות. רציתי לשאול את הדוד גאריק עוד דברים. הוא סיפר בדרך שונה מזו של סבא. הוא סיפר את הסיפור עצמו,

כפי שקרה, והיה קל להבין אותו. חשבתי על הפנים של אבא שלו ללא דם כשחבל מלפף את צווארו, על עצי הדולב התמירים ועל היער המושלג, על הקרח הדק תחת רגליה של אמא של גאריק, ועל בחורה יהודייה עדינה הלבושה בז'קט כהה שבאה לצי'נסק להיות רופאה כדי שאנשיו של סטאלין לא יבואו לקחת אותה ולא ישלחו אותה לסיביר ברכבות משא עם כל הרופאים היהודים.

"אבל למה סבא לא ברח יחד עם סבתא לצי'נסק?" שאלתי את הדוד גאריק.

"את זה אני לא יודע. הייתי בסך הכל נער. אתה צריך לשאול אותו", טפח הדוד גאריק על כתפי. "אולי הוא עוד זוכר".

הנשיקה השחורה

גאריק הצביע אל עומק התיק שלו. הסתכלתי פנימה, אך לפני שראיתי משהו הרגשתי את ריח הלחם. בחוף, ליד הים, ריח המים והאוויר גובר על הכל, אך בכל זאת הרגשתי בריח הלחם שהיה חזק וחריף מאוד. נשיקה גדולה של לחם שחור המונחת בתיק של הדוד גאריק הייתה מהסוג שסבתא קלרה קונה בחנות של אולג ליד הבית שלה, לחם כהה וצפוף, וכל פרוסה שלו כבדה פי כמה מהלחם האוורירי שאבא קונה בסופר.

“כשאני יוצא מהבית”, אמר לי הדוד גאריק בנימה למדנית ובסוד, “אני לוקח אתי תמיד חתיכת לחם שלא ארעב במשך היום”.

“לא, מה פתאום!” רציתי להרגיע אותו. “אתה לא תרעבו!” אמרתי, “היום יום שבת ואנחנו נאכל ארוחת צהריים יפה וחגיגית, של שבת!” אולי אפילו נלך למסעדה לכבוד הביקור שלו, חשבתי, אך ברגע הזה אבא ניתק מהספר שלו, הפנה אלינו את ראשו ואמר: “נו, איך היה?” הוא הנהן לעבר תיק הפלסטיק שעמד בקצה השמיכה, ואמר: “יש כאן משהו... בתיק של טינה, קפה, תראו... אם אתם רוצים... בופיק, תביא לי פרי אם יש”, הוא הוסיף וחזר לקרוא.

אבא שלי לא אוהב ים. הוא מצטרף לנסיעה לחוף אשדוד בשבת כי אמא מאוד מבקשת. אמא אוהבת שאנחנו עושים דברים משפחתיים, יחד. היא חושבת שאם כל אחד מאתנו עושה דברים בנפרד, אנחנו מפסיקים להיות משפחה. אך גם אני אוהב שאבא בא אתנו לים, אף שהוא לא נכנס למים. אמא מנסה לשכנע אותו וגם אני, אבל זה לא עוזר. כשאני מבקש מאבא לבוא אתי, הוא מחייך אלי חיוך קטן כאילו יש איזה סוד שבגללו הוא לא יכול להירטב, כאילו הוא מכושף ואם יכנס לים, יקרה משהו גדול ונורא.

אבא שוכב על השמיכה וקורא את הספר שלו על הפילוסופיה של אמנות, ולפעמים יוצא אתי לטיול קצר לאורך החוף. אנחנו הולכים על קו המים ורואים רחוק לפנינו את הנמל אשדוד שמיתמר כמו מפלצת ענקית, כמו עיר מסתורית עצומה. אבא משקיף על האנשים בחוף ואומר עליהם כל מיני הערות מצחיקות, ובכל פעם כשהגל בא ומאיים לנגוס ברגליים הלבנות שלו, הוא בורה רחוק לעומק החול.

אבא לא פושט את בגדיו ורק לפעמים מוריד את החולצה ונשאר בגופיה הלבנה של בית. הכתפיים הגדולות שלו נראות עירומות מאוד מבעד לכתפיות הגופייה. עורן עדין וחיוור כמו של בחורה, ורשת דקה של ורידים כחלחלים מצוירת עליהן. כך אבא נשאר תמיד לבן כאילו הוא חי בארץ חורפית ולא בישראל שכל השנה יש בה המון שמש.

גאריק שתה את הקפה שלו בעמידה. הוא אכל את הסנדוויץ' של אמא בתיאבון רב.

הוא לא ישב על השמיכה ליד אבא ועמד על החול עמידה שקטה כשפניו למים. בחוף הזה אני הרבה פעמים רואה גברים שעומדים בפוזה הזאת מול הים. אני לא יודע למה הם לא מטיילים או משחקים מטקות או לא שוכבים על השמיכות וקוראים ספרים וז'ורנלים כמו הנשים. הם לא מדברים, רק עומדים ושותקים.

“אני הולך למים”, אמרתי לבסוף. לא יכולתי להתאפק עוד. אחרי הישיבה הארוכה בשמש, המים נגעו בעור בקור שורף והים כבר לא היה שקט כמו מוקדם בבוקר. הגלים גברו ועלו, הם השפריצו והצליפו, הקצף נכנס לעיניים ולאף, ואני קפצתי מעלה כדי לא לקבל את הגל בפנים במכה כואבת. סביבי היו רוסים מבוגרים ועגלגלים שחבשו כובעים גם במים, ואישה אחת נכנסה עם משקפי השמש שלה שנייר לבן הוצמד אליהם בגשר האף. היא התקדמה בהיסוס, כאילו נזהרת לקלקל משהו בדמותה, זרועותיה הרוטטות והבטן העגולה שלה נעו כאילו היו מי ים בעצמם. כשהסתכלתי עליה ראיתי את הדוד גאריק מאחורי גבה. הוא בא בעקבותי.

“היי, בופיק”, הוא פנה אלי. הוא כבר קרא לי כמו כולם. “אתה בא אתי עד הסלעים?” הוא שאל והצביע לעבר המפרצון שנשק לתחנת הגלישה. הוא לא חיכה לתשובה וקפץ למים. לרגע גופו צייר קשת יפה מעל פני הגלים. ראיתי את ברק הזרועות שלו שהסתובבו בתנועות חתירה מדודות ורגועות כמו כנפי ציפור. הן היו לבנות עם פלומת שיער כסופה, הוא עוד לא הספיק להשתוף, והשמש הלבנה אותן עוד. תנועותיו היו ארוכות ואיטיות, אולי במיוחד בשבילי – כדי להראות לי שהוא מחכה לי – אך הוא התקדם מהר.

אחרי כמה תנועות הוא הסתובב אלי כדי לראות אם אני מצטרף, והנהן לעברי. הוא לא דיבר, במילא הגלים רעשו ואי אפשר היה לשמוע דבר. התמהמהתי רגע ויצאתי אליו. המרחק לא היה גדול. שחינו זה ליד זה. השתדלתי להאריך את התנועות כמוהו כדי לא לפגור אחריו, אך הייתי בטוח שהוא מאט במיוחד בשבילי. הוא לא שחה במלוא כוחו, ראיתי את זה. הוא כנראה באמת חזק וריז, למרות שהוא זקן, חשבתי לרגע ובדיוק ברגע הזה כשסובבתי את הראש לקחת אוויר בלעתי מים אך התאמצתי כמה שיכולתי לא להשתעל.

הסלעים תחמו מפרץ קטן, כמו בריכה שקטה במרחק מהחוף. כשהגענו אליהם טיפסנו למעלה וישבנו לנוח. השמש כבר הייתה גבוהה. ראיתי את החוף מנגד ואת כל העיר אשדוד פרושה לפני. היא הייתה בהירה, גבוהה, מודרנית, ונראתה חדשה כאילו הרגע סיימו לבנות אותה. אולם היה נדמה שהיא ריקה מאדם, כאילו

איש לא גר בשכונות הגבוהות והתמירות, ובנייני האבן הבהקים בשמש הם לא עיר, רק תפאורה של עיר. הכל היה בה חדש מידי, חלק ונקי. לא נראו חפצים או שרשראות הכביסה הצבעוניות על המרפסות, וגם עוברי האורח למרגלות הבתים היו בודדים. זיהיתי מרחוק את שורות הפנסיונרים היושבים על הספסלים הציבוריים ליד החוף שאנחנו רואים בהגעתנו בבוקר: נשים נמוכות ורחבות גרם עם שיער אדום-כתום, וגברים צנומים, החובשים כובעי קסקט ונשענים על מקלות ההליכה.

“ישראל יפה”, אמר גאריק. הוא הסתכל יחד אתי לכיוון העיר הלבנה. “הים טוב, טוב מאוד...”, הוסיף, “אבל מלוח... מאוד מלוח... חריף”. לא הבנתי למה הוא מתכוון: הרי הים חייב להיות מלוח. על פניו היה חיוך של תענוג ומבוכה משונה. שאלתי אותו אם צריכים להיות חזקים כדי לצלול, האם צריך הרבה כוח, והוא משך בכתפיו ואמר: “כוח? לא, לא צריך כוח. צריך לאהוב...” והביט בי מצמצם את עיניו כאילו רואה אותי מרחוק.

היום הלך והתקדם לקראת הצהריים והגלים עלו וקצפו. הדוד גאריק הפנה את ראשו מן העיר והסתכל אל עומק הים. הים היה רחב, עצום וחי כאילו יש לו מצב רוח משלו. הוא קצף כולו כמו אדם בועמו שמשוגל למעשה נורא ללא סיבה, וכדאי להיזהר. חששתי שלמרות ההזרה של אמא הדוד גאריק ירצה לשחות לעומק הים, הוא היה כל כך מפתה, אך הדוד גאריק רק הסתכל בו ארוכות ואמר: “יפה, מה?”

כשחזרנו לחוף אבא היה שקוע בקריאה. אמא ישבה על השמיכה, זוהרת ורטובה, גם היא חזרה מהשחייה שלה. טפטפתי על אבא כמה טיפות של מים ובכל גופו עבר רעד, הוא התכווץ ונופף את ידיו לעברי בצורה מצחיקה: “בופיק, אל תציק! אל תציק!” הוא אמר. אמא צחקה צחוק חזק ומצלצל, אבל אני לא צחקתי, רק החזרתי לאבא את החיוך הקטן שלו.

בלב יש רק דם

סבא כבר ידע על הביקור שלנו בירושלים. לא אמרתי לו כלום. לא סיפרתי לו על העיניים הגדולות והכהות של הדוד גאריק שנעו לאט. שאלתי את סבא לאן הולך הגוף אחרי המוות.

“הגוף מתפרק”, אמר סבא קצרות.

“ומה מרגישים?”, שאלתי.

“כלום. לא מרגישים כלום. הכל נגמר”.

היה נדמה לי שסבא מרוצה במיוחד לומר לי את הדברים כך. הוא אמר אותם בעליצות מסוימת. הוא הרים אלי את ראשו לרגע, על פניו היה חיוך ערמומי, ולא ידעתי אם הוא מדבר ברצינות או בצחוק, אבל הבנתי שהוא לא יגלה לי ועלי לנחש לבד.

סבא היה עסוק בעיסוק האהוב עליו: הוא סידר את עטיפות הדיסקים שלו. סבא גזר תמונות צבעוניות מעיתונים ומחברות של מלחינים ומבצעים הקשורים ליצירות שעל הדיסקים והדביק אותם על הקופסאות על פי התוכן והארץ של היצירות המוקלטות. השולחן שלו היה מלא פיסות נייר דקות ככל מיני צבעים, והוא החזיק ביד מספריים.

“הגוף המת מתפרק ונרקב”, הוא אמר כאילו מודיע לי עובדה ידועה וחסרת כל ייחוד.

“מתפרק?”, שאלתי.

“כן, מתפרק ונעלם כמו שאריות האוכל בפח הזבל”.

“אבל סבא, האוכל שנשאר בפח הזבל לא נעלם. הוא נעשה מגעיל ומעלה ריח סרחון”.

“נכון מאוד”, אישר סבא, “ואחרי שאתה הולך וזורק אותו לפחים הגדולים בחדר הזבל בכניסה אחורית של הבניין, ומנקי האשפה באים לקחת אותו, הם מובילים אותו למקום בו הוא נרקב. הוא מאבד לגמרי את כל צורתו והופך למין עיסה, למשהו הדומה מאוד לאדמה עצמה”.

“לאדמה?” לזה לא יכולתי להאמין, אף שבדרך כלל אני מאמין לסבא שלי. הוא חכם ויודע הרבה דברים. “ומה עם הלב? עם הנשמה?” שאלתי.

“בלב יש רק דם”, ציין סבא כשהוא מתנשף בניסיון להדביק פס נייר אדום אל גב קופסת הפלסטיק הצרה.

“הכל נעלם”, הוא אמר בלי להרים את עיניו אלי. הוא התאמץ כל כך שאפילו הוציא את הלשון. הוא העביר את אצבעותיו על פס הנייר הדק שוב ושוב, ולאחר זאת ניגב אותו בממחטה, כדי שהדבק לא ילכלך את הקופסה.

“לא יכול להיות...” אמרתי לאט כמו לעצמי.

והלב של הדוד גאריק? חשבתי. והעיניים הגדולות של גאריק גם לא יהיו? רציתי לשאול.

“בוא, בוביק, טפס פה על השולחן”, קרא לי סבא, “תוריד לי את הספר שמאחורי התמונה”, הוא אמר.

החדר של סבא צפוף ודי חשוך, ורק מעט אור חודר דרך החלון הקטן. אבל סבא אוהב את החפצים שבחדר שלו, וכל הזמן מוסיף עוד ועוד תמונה, עוד ועוד תמונות של אנשים מעניינים או דמויות שהוא אוהב. אפילו מאחורי הרמקול של המערכת יש לו תמונה שאפשר לראות רק ממקום מסוים בחדר ורק אם מכוונים את המבט בזווית מסוימת. אבל אם משהו מוצא חן בעיני סבא הוא תמיד מוצא לו מקום על הקירות או על מדפי הארונות.

איש לבוש בחולצה אדומה ומבריקה היה מוצג בתמונה, שרוולי החולצה שלו רחבים ומפתח הצווארון פתוח לרווחה. “זה פילוסוף רוסי חשוב מאוד”, ציין סבא בהערת אגב. שערו של האיש התנפנף והוא נראה כמו זמר צועני ששר עם גיטרה, ולא כמו פילוסוף. “תעלה כאן”, אמר סבא ופינה לי מקום על השולחן בין הניירות, הקופסאות והבקבוקים.

עליתי על כיסא ועל השולחן ומשכתי את הספר.

“לא, לא את זה”, תיקן אותי סבא, “זה, עם הכריכה הכחולה”.

סבא קיבל את הספר לידי, ניגב ממנו את האבק בשרוול החולצה שלו, ודלה מתוכו תמונה קטנה בשחור לבן של אדם בחליפה ובעניבה. “אתה רואה?”, הוא הראה לי אותה, “זה אמיל גיללס, הפסנתרן הדגול שמת מטעות של הרופאים המהוללים בקרמלין. הוא הרגיש לא טוב לפני הקונצרט, וכיוון שהיה אמן בכיר ומפורסם, לקחו אותו מייד לבית החולים של המיוחסים בקרמלין. אבל מי התקבל לעבוד בבית החולים של הקרמלין? לא אני וסבתא שלך, יהודים עלובים! אלא ילדי הפקידים הרמים מן הפוליטבירו וכל מיני פרוטקציונרים חסרי כשרון. אתה מבין? הם לא עשו את מה שכל רופא בר דעת צריך היה לעשות והזריקו לגיללס זריקת פניצילין, אבל לאמיל גיללס הייתה אלרגיה לפניצילין. והופ! הוא מת! בגיל 58! גם הגוף של אמיל גיללס נרקב ונעשה עיסה מגעילה, אבל למזלנו הטכנולוגיה כבר אז ידעה לשמר את המוסיקה. יש לי כמעט את כל ההקלטות שלו! הו! אמיל גיללס! איזה אמן!” וסבא החליק את התמונה הקטנה מול האור, אחר כך גזר אותה בצדדים כדי שהמסגרת הלבנה תהיה שווה בכל צד, ומיקם אותה על הקופסה. “אתה רואה? זה מה שנשאר”.

“אבל מה עם העולם שמאחורי המוות?” לא נרגעתי.

“אין”, סיכם סבא בפשטות.

“ואני לא אוכל לפגוש את הדוד גאריק כשנמות?”

סבא היסס לרגע. “לא, חמוד שלי”, הוא צחק, “וגם אותי לא

תוכל לפגוש. כל מי שאתה רוצה לפגוש, אתה צריך להודרו ולפגוש כאן, בעולם הזה, שלנו”, הוא סיכם, מורח את הדבק על גבו של גיללס.

“אז למה אתה לא רוצה לנסוע לבקר את הדוד גאריק לפני שהוא מת?” לא התאפקתי.

“מממ...” סבא היסס שוב וכך ידעתי שתשובתו לא תהיה אמיתית, “לא צריך להטריד אדם חולה... קשה לו גם ככה...” הוא אמר בקדרות וברוגז שאני כבר מכיר. הוא מגיע כשסבא לא רוצה לדבר על משהו. הוא סובב את קופסת הפלסטיק באצבעותיו הישרות והארוכות, והצמיד את אמיל גיללס למסגרת.

“וכשאתה תמות, אתה לא תרצה שאבוא לבקר אותך לפני המוות? אפילו אני?” לא רציתי לצער את סבא, אבל לא יכולתי להתאפק. רציתי לדעת. סבא תיקן משהו בתמונה והרחיק את הקופסה מעיניו בידו המושטת קדימה, נהנה מתוצאות עבודתו.

“את זה עוד נראה...” הוא אמר, והגבות השחורות והפרועות שלו ירדו מעל לעיניו, וסככו עליהן כמו סככה שהגשם גולש מעליה.

סדק – כתב עת לנכבה שכאן, גיליון 6, מאי 2011
לקראת שיבת פליטים פלסטינים

מערכת: עפר כהנא, אסנת בר-אור, איוב אעמר, נורמה מוסי, איתן ברונשטיין, תומר גרדי, עמר אלע'בארי
עורך: תומר גרדי
עריכה חזותית: עפר כהנא, פרהסיה
צילום: אסנת בר-אור, פרהסיה
הפקה: עמותת זוכרות
מוציאים לאור: פרהסיה, זוכרות